

MÖVZU 13. BƏLƏDİYYƏLƏRİN MALİYYƏ-İQTİSADI ƏSASLARI. YERLİ (BƏLƏDİYYƏ) BÜDCƏ

13.1. Bələdiyyə maliyyəsi və onun tərkibi

13.2. Bələdiyyələrin maliyyəsinin əsasları haqqında AR-n Qanunu

13.3. Yerli (bələdiyyə) vergilər və ödənişlər

13.4. Yerli (bələdiyyə) büdcənin strukturu

13.5. Yerli büdcənin tərtibi, təsdiqi və icrası

13.6. Bələdiyyə mülkiyyəti

13.1. Bələdiyyə maliyyəsi və onun tərkibi

Yerli özünüidarətmə orqanlarının maliyyə - büdcə sahəsində səlahiyyətləri ölkə Konstitusiyası və qanunları ilə müəyyənləşdirilir. Bələdiyyələrin müəyyənləşdirilmiş səlahiyyət, vəzifə və funksiyalarını həyata keçirmək üçün bələdiyyələr uyğun maliyyə vəsaitlərinə malik olmalıdırlar.

Yerli maliyyə bələdiyyələrin iqtisadi əsaslarının tərkib hissəsi olmaqla yerli əhalinin tələbatlarının ödənilməsinə xidmət edən maliyyə vəsaitlərindən ibarətdir. yəsinin formalaşması və istifadəsi qaydaları, yerli büdcə fəaliyyətinin əsasları və onların yerli icra hakimiyyəti orqanları ilə qarşılıqlı münasibətləri Milli Qanunvericiliklə , bələdiyyələrin Nizamnamələri və aktları ilə müəyyən edilir və tənzimlənir.

Bələdiyyələrin büdcə-maliyyə fəaliyyətinin təşkilində Milli Qanunvericilik sistemində daxil olan normativ hüquqi aktlarla yanaşı Azərbaycan Respublikasının 25 dekabr 2001 – ci il tarixli , 238 II Q sayılı Qanunu ilə radifikasiya olunmuş Yerli özünüidarə haqqında Avropa Xartiyasının tələblərinə də riayət olunmalıdır.

Qeyd olunan məsələlərlə bağlı Avropa Xartiyasının müvafiq müddəalarında aşağıdakılar öz əksini tapmışdır:

1. Bələdiyyələr kifayət qədər maliyyə vəsaitinə malik olmalı və öz funksiyalarını yerinə yetirmək üçün həmin vəsaitlər barədə sərbəst və müstəqil şəkildə sərəncam vermək hüquqları olmalıdır.
2. Bələdiyyələrin maliyyə vəsaitləri onların qanunla müəyyənləşdirilmiş səlahiyyətlərini həyata keçirilməsi üçün yetərli olmalıdır.
3. Bələdiyyələrin maliyyə vəsaitlərinin çox hissəsi yerli vergilər və ödənişlər hesabına daxil olmalıdır.
4. Bələdiyyələrin maliyyə vəsaitlərinin dövlət tərəfindən dotasiyalar vasitəsi ilə tənzimlənməsi nəticəsində qeyri-bərabərliyin yaranmasının qarşısını almaq üçün ekvivalent tədbirlər görülməlidir.
5. Yerli özünüidarə orqanlarına verilən subsidiyalar imkan daxilində müəyyən layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmamalıdır. Subsidiyaların verilməsi Bələdiyyə orqanlarının özlərinin səlahiyyətləri sahəsində sərbəstliyinə ziyan vurmamalıdır.

6. Kapital qoyuluşlarının maliyyələşdirilməsi üçün Bələdiyyə orqanlarının qanuna uyğun olaraq milli borc kapital bazarından istifadə etmək imkanı olmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 151-ci maddəsinə əsasən hər hansı normativ hüquqi aktlarla Avropa Xartiyası arasında ziddiyyət yaranarsa, Xartiyanın müddəaları tətbiq edilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 144-cü maddəsində bələdiyyələrin maliyyə- büdcə sahəsində aşağıdakı səlahiyyətləri təsbit edilmişdir:

- yerli vergilərin və ödənişlərin müəyyən edilməsi.
- Yerli büdcənin və onun icrası haqqında hesabatların təsdiq edilməsi.

Konstitusiyanın bu müddəalarına əsasən qanunlarda və digər normativ hüquqi aktlarda yerli büdcə , yerli vergilər və ödənişlər sahəsində bələdiyyələrin fəaliyyətinin qaydaları müəyyən edilmişdir.

Bələdiyyə maliyyəsinin tərkibi

Bələdiyyə maliyyəsinin iqtisadi əsaslarını aşağıdakılar təşkil edir:

- bələdiyyə əmlakı:
- bələdiyyə torpaqları:
- yerli büdcə və büdcədən kənar fondlar:
- bələdiyyənin istehsal, xidmət və digər iqtisadi fəaliyyəti.

Göründüyü kimi bələdiyyə torpaqları və əmlakı, yerli büdcə, büdcədən kənar fondlar və bələdiyyənin gəlir gətirən iqtisadi fəaliyyəti pul fondlarının yaradılmasının obyektləri rolunda çıxış edir. Bələdiyyə maliyyəsinin funksiyalarına isə yerli özünüidarə orqanlarında pul fondlarının formalaşdırılması, istifadə edilməsi və nəzarət funksiyaları daxildir.

Bələdiyyələrin maliyyə sisteminin əsas hissəsini yerli özünüidarə orqanlarının gündəlik təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı əsas maliyyə planı olan yerli büdcə təşkil edir. Yerli özünüidarə vahidləri ayrıca hüquqi şəxs olduqlarından , onların maliyyə muxtariyyətini əks etdirən müstəqil büdcəyə malikdirlər.

Yerli özünüidarənin maliyyə əsaslarından biri də qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada və şərtlərlə yaradılan məqsədli büdcədənkenar fondlardır. Bələdiyyə büdcələrinə aid olan gəlir və ödənişlər bu fondlara daxil edilə bilməz. Bu fondların cəlr mənbələri müxtəlif cərimələr, inzibati ödəmələr, humanitar və könüllü qaydada köçürülən məbləğlər və sair ola bilər. Bələdiyyənin büdcədənkenar vəsaitləri yalnız heç bir büdcədən maliyyələşməyən məqsədli proqramlar əsasında sərf edilə bilər. Bura müxtəlif kateqoriya əhalinin sosial müdafiəsi məqsədləri, inzibati ərazi daxilində sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi məqsədləri və sair daxildir.

13.2. Bələdiyyələrin maliyyəsinin əsasları haqqında Azərbaycan

Respublikasının Qanunu

Bələdiyyələrin maliyyəsinin əsasları haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu 07 dekabr 1999-cu ildə qəbul edilmiş və aşağıda göstərilmiş tarixlərdə ona əlavə və dəyişikliklər edilmişdir.

1. 23 noyabr 2001-ci il.
2. 23 aprel 2002-ci il.
3. 09 mart 2004-cü il.
4. 30 dekabr 2004-cü il.
5. 23 oktyabr 2004-cü il.

Bu Qanun bələdiyyələrin maliyyəsinin formalaşması və istifadəsinin prinsiplərini, yerli büdcə prosesinin əsaslarını və bu sahələrdə bələdiyyələrin səlahiyyətləri və onların müvafiq icra hakimiyyəti orqanları ilə qarşılıqlı münasibətlərini müəyyən edir.

Bələdiyyələrin maliyyəsinin formalaşması və istifadəsi ilə əlaqədar yaranan münasibətlər Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə, bu qanunla, – Bələdiyyələrin statusu haqqında –, – Büdcə sistemləri haqqında, – Azərbaycan Respublikasında banklar və bank fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunları və digər normativ hüquqi aktları ilə tənzimlənir.

Bələdiyyə maliyyəsinin formalaşması prinsipləri

Bələdiyyənin maliyyə vəsaitinin formalaşması və istifadəsi özünüidarəetmə, müstəqillik, aşkarlıq və yerli mənefenin respublika

mənafeyi ilə uzlaşması prinsiplərinə əsaslanır. Bu prinsiplərə uyğun olaraq yerli özünüidarə sisteminin aşağıda qeyd olunan sosial- iqtisadi istiqamətləri müəyyən edilməlidir.

1. İdarəetmədə hakimiyyət səviyyələrinin dəqiq müəyyənləşdirilməsi.
2. Yerli özünüidarənin real maliyyə zamanətinin olması.
3. İqtisadi inkişafın tənzimlənməsi sahəsində dövlət və bələdiyyə hakimiyyətlərinin qarşılıqlı fəaliyyətinin proqram mexanizmlərinin qurulması.
4. Yerli əhəmiyyətli məsələlərin həllinin real mexanizminin yaradılması.
5. Bələdiyyə iqtisadiyyatını lazımi qaydada stimullaşdırmaq üçün obyektiv şəraitin yaradılması.

Göstərilən istiqamətlərdə yerli özünüidarənin fəaliyyətinin müstəqilliyinə Qanunun 5.2-ci maddəsi ilə təminat verilir: — Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik və icra hakimiyyəti orqanlarının bələdiyyələrin maliyyə-büdcə fəaliyyətinə müdaxiləsinə, qanunla tutulmuş hallar istisna edilməklə, yol verilmir.

Bələdiyyələrin maliyyə-büdcə fəaliyyətinin müstəqilliyinin əsas prinsiplərini aşağıdakı şəkildə göstərmək olar.

1. Yerli vergi və ödənişlərin müəyyənləşdirilməsi, onun tərtib, təsdiq və icrasına nəzarət etmək hüququ.
2. Yerli büdcə vəsaitlərindən istifadə edilməsi istiqamətlərini müstəqil müəyyənləşdirmək hüququ.
3. Büdcə ili nəticəsində əmələ gəlmiş sərbəst qalığa müstəqil sərəncam vermək hüququ.
4. Ayrı-ayrı dövlət səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi üçün kompensasiya şəklində maliyyə vəsaiti almaq hüququ.
5. Dövlət büdcəsindən dotasiya, subvensiya almaq hüququ.
6. Minimum yerli büdcənin təmin edilməsi hüququ.
7. Maliyyə məsələləri üzrə yerli özünüidarə orqanlarının dövlət himayəsi və məhkəmə müdafiəsi hüququ.

Bu zamanətlər büdcələrin sabitliyini, yerli əhəmiyyətli məsələlərin icrasını təmin edilməsi məqsədini güdür.

Bələdiyyələrin maliyyə - kredit və sığorta təşkilatları ilə qarşılıqlı

əlaqəsi

1. Bələdiyyələr öz maliyyəsinin təşkili işini həm müvafiq bələdiyyə ərazisində, həm də onun hüduqlarından kənarda fəaliyyət göstərən

Azərbaycan Respublikasının rezident olan kredit təşkilatları ilə qarşılıqlı əlaqədə yerinə yetirirlər.

2. Bələdiyyələrə kredit və sığorta təşkilatları arasında qarşılıqlı münasibətlər müqavilə əsasında həyata keçirilir.
3. Özünün hesablaşma və kassa əməliyyatının aparılması üçün müvəkkil bankı seçmək və xəzinədarlığı yaratmaq və ya yerli büdcənin kassa icrasını qanunvericiliyə uyğun olaraq dövlət xəzinədarlığı vasitəsi ilə həyata keçirilir.
4. Azərbaycan Respublikasının rezidenti olan banklardan və digər kredit təşkilatlarından qısamüddətli və uzunmüddətli kreditlər almaq.
5. Bələdiyyə mülkiyyətində olan obyektlərin , bələdiyyə qulluqçularının sığortalınnması haqqında qərar qəbul etmək hüququ vardır.
6. Kredit təşkilatları qarşısında bələdiyyələrin öhdəlikləri üzrə dövlət məsuliyyət daşımır.

13.3. Yerli (bələdiyyə) vergilər və ödənişlər

YERLİ VERGİLƏR

Yerli vergilər Azərbaycan Respublikasının vergi sisteminin tərkib hissəsi olmaqla — Yerli vergilər və ödənişlər haqqında Qanunla və Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq bələdiyyələrə ödənilən vergilərdir.

Yerli vergilərin müəyyən edilməsinin əsasları aşağıdakılardır:

- Vergitutma obyekti;
- Vergitutma bazası;
- Vergitutma dövrü;

- Vergi dərəcəsi;
- Verginin hesablanması qaydası;
- Verginin ödənilməsi qaydası və müddəti.

Vergitutma obyekti - bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisə və təşkilatların mənfəəti, yerli əhəmiyyətli tikinti materialları, fiziki şəxslərin əmlakı (tikililər və onların hissələri, avtomobil və özüyəyən texnika, su və hava nəqliyyatı vasitələri), habelə fiziki şəxslərin istifadəsində və yaxud mülkiyyətində olan torpaq sahələri müvafiq bələdiyyə vergilərinin vergitutma obyektidir.

Vergi ödəyicisi – mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq müəyyən edilmiş vergitutma obyektlərindən vergi ödəyən fiziki və hüquqi şəxslərdir.

Tikililər və onların və onların hissələrinə görə fiziki şəxslərdən əmlak vergisi hesablamaq məqsədilə bələdiyyələr 3-5 ildə bir dəfədən çox olmamaq şərti ilə, ərazilərində yerləşən müvafiq əmlakın vergiqoyma məqsədləri üçün qiymətləndirilməsi barədə qərar qəbul edirlər. Əmlakın qiymətləndirilməsi üzrə əməliyyatlar bələdiyyələrin vəsaitləri hesabına maliyyələşdirilir. Bu dəyər müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq olunan qaydalar əsasında müəyyənləşdirilir. Əmlakın dəyəri fiziki şəxsin təşəbbüsü ilə və onun hesabına müstəqil peşəkar qiymətləndiricilər tərəfindən hesablanır.

Vergi agentı – vergi qanunvericiliyinə uyğun olaraq vergini hesablamağa, onu vergi ödəyicisindən tutmağa və təyinatı üzrə yerli büdcəyə köçürməyə borclu olan şəxsdir.

Vergi ödəyicisinin və vergi agentinin hüquq və vəzifələri vergi qanunvericiliyi ilə tənzimlənir.

Vergitutmanın formaları

Vergilər aşağıdakı formalarda tutulur :

- Bilavasitə mənbədən (verginin gəlir və ya mənfəət əldə edilməsinədək tutulması) ;
- Bəyannamə üzrə (verginin gəlir və ya mənfəət əldə edilməsindən sonra tutulması) ;
- Bildiriş üzrə (vergitutma obyektinin dəyəri və sahəsi əsasında, bələdiyyələrin vergi xidməti orqanlarının hesabladığı məbləğ

üçün təqdim etdiyi tədiyyə bildirişi üzrə vergi ödəyicisi tərəfindən verginin ödənilməsi) .

Yerli vergilərin tərkibi

Yerli vergilərə aşağıdakılar aiddir :

1. fiziki şəxslərdən torpaq vergisi ;
2. fiziki şəxslərdən əmlak vergisi ;
3. yerli əhəmiyyətli tikinti materialları (kərpic - kirəmit gilləri, tikinti qumları yüksək möhkəmliyə malik olan çınqıl xammalı) üzrə mədən vergisi ;
4. bələdiyyə mülkiyyətində olan hüquqi şəxslərin mənfəət vergisi ;

Yerli vergilərin dərəcələri və vergi üzrə güzəştlər

1. Yerli vergilərin dərəcələri Azərbaycan Respublikasının vergi qanunvericiliyində təsbit edilmiş hədlər daxilində müəyyən edilir.
2. Bələdiyyələr vergi qanunvericiliyinə uyğun olaraq vergi ödəyicilərinin ayrı – ayrı kateqoriyalarını vergidən tam və ya qismən azad etmək, vergi dərəcələrinin aşağı salınması barədə qərar qəbul edə bilərlər.

YERLİ ÖDƏNİŞLƏR.

Yerli ödənişlər müvcud qanunvericiliklə, habelə yerli rəy sorğusunun nəticələri əsasında həyata keçirilən məqsədli layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün müəyyənləşdirilən və hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən ödənilən könüllü birdəfəlik ödənişlərdir. Bu ödənişlərə aşağıdakılar aiddir:

- Rüsumlar ;
- Yığımalar ;
- Haqlar ;

Yerli ödənişlər hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş vergi öhtəlikləri yerinə yetirildikdən sonra onların sərəncamında qalan mənfəət və gəlirlər hesabına ödənilir. Bu ödənişlərdən yalnız və yalnız təyinatı üzrə istifadə olunmalıdır.

Yerli ödənişlərin tərkibi

Yerli ödənişlərə aşağıdakılar aiddir :

1. Bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaqlarda, binalarda və digər obyektlərdə küçə (divar) reklamının yerləşdirilməsi və yayımı üçün ödəniş.
2. Mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq bələdiyyə mülkiyyətinin özgəninkiləşdirilməsindən, icarəyə və istifadəyə verilməsindən daxil olan ödəniş.
3. Bələdiyyələr tərəfindən xüsusi ayrılmış torpaq sahələrində stasionar və ya səyyar ticarət, ictimai iaşə və digər idmətlərə görə ödəniş.
4. Bələdiyyə ərazisində mehmanxana, sanatoriya – kurort və turizm xidmətləri göstərən şəxslərdən alınan ödəniş. Bu ödəniş hər bir şəxs üçün sutkada 1.1 manatdan çox olmamaqla müəyyən edilir. Göstərilən ödənişlər qeydiyyatda düşmüş şəxslərdən tutularaq növbəti ayın 5-dək müvafiq bələdiyyə büdcəsinə ödənilir.
5. Bələdiyyə ərazisində hüquqi və fiziki şəxslərə məxsus olan ixtisaslaşdırılmış avtomobil dayanacaqları və ya bələdiyyələrin qərarına əsasən müəyyən edilmiş yerlərdən bütün növ nəqliyyat vasitələrinin daimi və ya müvəqqəti dayanacaqları üçün ödəniş. Bu ödəniş hər bir nəqliyyat vasitəsi üçün sutkada 0.1 manatdan çox olmamaqla müəyyən edilir. Göstərilən ödənişlər hər bir ödəyicidən tutularaq bələdiyyələr tərəfindən müəyyən edilmiş müddətlərdə və qaydalarda yerli büdcəyə ödənilir.

Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada bələdiyyələr yerli əhəmiyyətli proqramların maliyyələşdirilməsi üçün yerli rəy sorğusunun nəticəsinə əsasən hüquqi və fiziki şəxslərin sərəncamında qalan mənfəət və gəlirlər hesabına ödənilən könüllü birdəfəlik ödənişlər tətbiq edilə bilər. Bu ödənişlərdən yalnız təyinatı üzrə istifadə olunmalıdır.

Yerli vergi və ödənişlərin istifadəsinə nəzarət

Yerli vergilərin və ödənişlərin yığılmasına, yerli büdcələrə köçürülməsinə və istifadə olunmasına nəzarət bələdiyyələrin müvafiq komissiyaları, habelə seçkili orqanlarda bələdiyyə qulluğunda işləməyən, yerli məhəllə komitələrinin və vətəndaşların yığıncaqlarında təklif olunan, bələdiyyə iclasında təsdiq olunan nəzarət komissiyaları tərəfindən həyata keçirilir.

Zəruri hallarda yerli vergi və ödənişlərin yığılmasına və onların istifadə edilməsinə nəzarət məqsədilə bələdiyyələrin qərarına əsasən müvafiq yoxlamaların aparılması üçün müstəqil auditorlar cəlb oluna bilər.

Bələdiyyələrin vergi və ödənişlərin yığılması və istifadəsi sahəsində fəaliyyəti tam aşkarlıq şəraitində həyata keçirilməlidir.

Bu məqsədlə bələdiyyələr və onların müvafiq nəzarət komissiyaları bələdiyyə ərazisində yaşayan sakinlər qarşısında mütəmadi olaraq hesabatlar verir, bülletenlər buraxır, illik hesabatları bələdiyyə binasının qarşısında xüsusi lövhələrdə yerləşdirirlər.

Yerli vergi və ödənişlərə dair qanunvericiliyin pozulmasına görə məsuliyyət

Yerli vergi və ödənişlərin ödəyiciləri, vergi agentləri habelə bələdiyyələrin vergi xidməti orqanlarının vəzifəli şəxsləri vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Müvafiq qanunla müəyyənləşdirilən yerli vergi və ödənişlərin toplanması və büdcəyə köçürülməsi sahəsində bələdiyyələrin səlahiyyətlərinin icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən məhdudlaşdırılmasına yol verilmir.

13.4. Yerli (bələdiyyə) büdcənin strukturu

Yerli büdcə iki hissədən ibarətdir

1. Yerli büdcənin gəlirləri
2. Yerli büdcənin xərcləri

Yerli büdcənin gəlirləri

1. Yerli vergilər
2. Yerli ödənişlər
3. Dövlət büdcəsindən verilən dotasiya və subvensiyalar
4. Bələdiyyə əmlakının özəlləşdirilməsindən və icarəyə verilməsindən əldə edilən gəlirlər
5. Bələdiyyənin digər fəaliyyətindən əldə edilən gəlirlər
6. Fiziki və hüquqi şəxslərin, beynəlxalq təşkilatların və fondların maliyyə yardımları və qrantları
7. Dövlət əhəmiyyətli tədbirlərin və dövlət orqanlarının qərarları nəticəsində yaranan xərclərin ödənilməsi üçün maliyyə vəsaiti

Yerli büdcənin xərcləri

- * 1. İdarəetmə xərcləri
- * 2. Sosial-məişət, yaşayış, mədəniyyət və idman obyektlərinin saxlanması xərcləri
- * 3. Əhalinin ümumi istifadəsində olan küçə , həyət , bağ və parkların saxlanması xərcləri
- * 4. Yerli sosial müdafiə və sosial inkişaf proqramlarının maliyyələşdirilməsi xərcləri
- * 5. Yerli iqtisadi- inkişaf proqramlarının maliyyələşdirilməsi xərcləri

- * 6. Yerli ekoloji proqramlarının maliyyələşdirilməsi xərcləri

13.5. Yerli büdcənin tərtibi , təsdiqi və icrası

Yerli budcə və onun tərtibi

Yerli büdcə bələdiyyə statusuna uyğun olaraq özünüidarəetmə prinsiplərini reallaşdırmaq, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və qanunları ilə müəyyənləşdirilmiş bələdiyyə səlahiyyətlərini həyata keçirmək üçün formalaşan və istifadə olunan maliyyə vəsaitidir.

Yerli büdcə fəaliyyəti dedikdə yerli özünüidrəetmə orqanlarının və bu prosesin digər iştirakçılarının yerli büdcənin tərtibi, müzakirəsi və təsdiqi, icrası, tarazlaşdırılması və icrasına nəzarət üzrə hüquq normaları ilə tənzimlənən fəaliyyəti başa düşülür.

Yerli büdcə bələdiyyə büdcəsidir və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının büdcə vəsaitindən fərqli olaraq dövlət büdcəsinin tərkib hissəsi deyildir. Yerli büdcənin müstəqilliyi öz mədaxil mənbələrinin olması və bələdiyyələrin yerli büdcə vəsaiti barədə sərəncam vermək kimi müstəsna hüququ ilə təmin edilir. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi icra hakimiyyəti orqanlarının bələdiyyələrin büdcə fəaliyyətinə müdaxiləsinə, qanunlarda nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla yol verilmir. Hər bir bələdiyyə öz büdcəsinə müstəqil olaraq tərtib, müzakirə, təsdiq, icra və onun icrasına nəzarət edir.

Yerli büdcə fəaliyyətini növbəti büdcə ili üçün yerli büdcə layihəsinin tərtibindən başlayır. Büdcə ili yanvarın 1-dən dekabrın 31-dək davam edir.

Yerli büdcə layihəsinin tərtibi prosesi növbəti büdcə ilinə 11 ay qalmış başlanır və büdcə layihəsinin bələdiyyə iclasına təqdim edildiyi günədək davam edir. Yerli büdcə layihəsinin tərtibinə və bələdiyyə iclasına təqdim edilməsinə bələdiyyə sədri cavabdehdir və bu məqsədlə bələdiyyənin daimi və bəüqa komissiyalarını, bələdiyyə qulluqçularını və mütəxəssislərini cəlb edə bilər.

Yerli büdcənin layihəsi bələdiyyənin ərazi sosial-iqtisadi proqnozu və məqsədli proqramlar əsasında tərtib edilir. Proqnoz keçən il və axırncı hesabat dövrü üçün bələdiyyənin sosial-iqdi inkişafı haqqında hesabat məlumatı, onun cari ilin sonunadək gözlənilən nəticələri və gələn ildə sosial-iqtisadi inkişafın meylləri əsasında hazırlanır. Yerli büdcə layihəsində sosial-iqtisadi proqnoza uyğun olaraq növbəti büdcə ilində zəruri işlərin, ekoloji və məqsədli proqramların maliyyələşdirilməsi üçün xərclər və bu xərclərin ödənilməsi üçün maliyyə mənbəyi olan gəlirlər nəzərdə tutulmalıdır.

Xərclərin istiqaməti Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin təsdiq etdiyi büdcə təsnifatına uyğun olaraq bələdiyyə tərəfindən müəyyən edilir. Xərclər bələdiyyə orqanlarının saxlanması, sosial-məişət, yaşayış, mədəniyyət və idman obyektlərinin, əhalinin ümumi istifadəsində olan küçə, həyət və bağların saxlanması, əhaliyə kommunal xidmətlər göstərilməsi, sosial infrastruktur obyektlərinin tikintisi və təmiri, müvafiq ərazi əhalisinin məişət və sosial-mədəni tələbatının ödənilməsi üçün zəruri məhsulların istehsalı, xidmətlərin göstərilməsi və bələdiyyənin səlahiyyətlərinə aid olan digər işlərin görülməsinə yönəldilə bilər. Əlbəttə ki, büdcə xərclərinin həcmi və istiqamətləri, həmçinin büdcənin gəlirləri bələdiyyənin təkcə qanunla təsbit edilmiş səlahiyyətləri ilə deyil, mülkiyyətində torpaq sahələrinin, daşınmaz və daşınar əmlak obyektlərinin olması ilə bağlıdır. Yerli büdcənin layihəsində nəzərdə tutulmuş xərclərin maliyyələşdirilməsi üçün müvafiq maliyyə mənbələri müəyyən edilməli və büdcə gəlirləri hesablanmalıdır. Yerli büdcənin maliyyə mənbələri qanunlarda təsbit edilmişdir.

Onları şərti olaraq üç qrupa bölmək :

- Yerli vergilər və ödənişlər;
- Təsərrüfat fəaliyyətindən daxilolmalar (bələdiyyə əmlakının özəlləşdirilməsindən (satılmasından), icarəyə verilməsindən, habelə bələdiyyənin göstərdiyi xidmətlərdən əldə edilən gəlir);
- Dövlət büdcəsindən yardım (dotasiya, subvensiya) .

Dotasiya – dövlət büdcəsindən yerli büdcəyə onun gəlir və xərclərini tənzimləmək məqsədi ilə əvəzsiz verilən maliyyə vəsaitidir.

Subvensiya – maliyyələşdirmənin həyata keçirilməsi üçün dövlət büdcəsindən yerli büdcəyə verilən, lakin həmin məqsəd üçün və ya müəyyən edilmiş müddətdə istifadə edilmədikdə geri qaytarılan maliyyə vəsaitidir.

Əgər yerli büdcə gəlirləri nəzərdə tutulmuş xərclərin maliyyələşdirilməsi üçün çatmırsa bələdiyyənin dövlət büdcəsindən qanunlara uyğun olaraq vəsait almaq hüququ var. Bu zaman bələdiyyə ilə dövlət hakimiyyəti orqanları arasında qanunla tənzimlənən büdcə münasibətləri yaranır. –Büdcə sistemi haqqındakı Azərbaycan Respublikasının Qanununda dövlətin yerli büdcələrə aşağıdakı maliyyə dəstəyi nəzərdə tutulur :

- İnvestisiya mühitini yaxşılaşdırılmaqla və səmərəli iqtisadi siyasəti həyata keçirməklə istehsal və xidmət sahələrinin inkişafına şərait yaratmaq;
- Yerli sosial – iqtisadi inkişaf proqramlarını yerli büdcələrin vəsaiti hesabına maliyyələşdirmək mümkün olmadıqda, dövlət büdcəsindən dotasiya və subvensiya ayırmaq.

Yerli büdcənin məxaric hissəsi (xərcləri) bələdiyyənin müəyyən etdiyi xərc normativləri əsasında formalaşdırılır.

Öz gəlir mənbələri hesabına ötürülə bilməyən xərclərin maliyyələşdirilməsi üçün dövlət büdcəsindən dotasiya və subvensiya almaq istəyən bələdiyyə cari ilin may ayının 1-dək müvafiq sənədləri və məlumatı Maliyyə Nazirliyinə təqdim etməlidir.

Növbəti büdcə ili üçün yerli büdcə haqqında qərar layihəsi müvafiq sənədlərlə birlikdə cari ilin oktyabr ayının 15- dən gec olmayaraq bələdiyyə iclasının müzakirəsinə və təsdiqinə təqdim edilir. Yerli büdcənin layihəsi bələdiyyə iclasına təqdim edildiyi tarixdən 10 gün ərzində yerli əhəlinin onunla tanış olması məqsədi ilə dərc edilir.

Bələdiyyənin iclasından qabaq tərtib olunmuş büdcə layihəsi bələdiyyənin yerli büdcə məsələləri daimi komissiyası və digər daimi komissiyalar tərəfindən baxılır. Yerli büdcə məsələləri komissiyası başqa daimi komissiyaların təkliflərini nəzərə almaqla yerli büdcə layihəsinə dair rəy və yerli büdcənin təsdiqi haqqında bələdiyyənin qərarının layihəsini hazırlayır və bu sənədləri bələdiyyənin iclasına təqdim edir.

Növbəti büdcə ili üzrə yerli büdcənin layihəsi bələdiyyə iclasında cari ilin dekabr ayının 25-dən gec olmayaraq təsdiq edilir.

Yerli büdcənin icrası

Yerli büdcə onun təsdiq edilmiş mədaxil və məxaric hissələrindən uyğun olaraq vahid büdcə təsnifatı əsasında icra olunur. Yerli büdcə vəsaiti barədə sərəncam vermək müstəsna hüququ yalnız bələdiyyələrə məxsusdur.

Yerli büdcənin mədaxil hissəsinin icrası yerli vergilərin və ödənişlərin, habelə təsdiq edilmiş xərclərin maliyyələşdirilməsindən ibarətdir. Maliyyələşdirmə büdcə vəsaiti alan təşkilatlar və vəsaitin məbləğləri göstərilən büdcə cədvəlinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Gəlirlərin vahid yerli büdcə hesabında toplanması və bu hesabdən büdcə cədvəlinə uyğun təxsisatın verilməsi üzrə müvafiq bankın –kredit təşkilatının fəaliyyətinə yerli büdcənin kassa icrası deyilir.

Yerli büdcənin kassa icrası bələdiyyənin müraciəti əsasında dövlət xəzinədarlığı vasitəsilə və ya müvəkkil bankı seçib öz xəzinədarlığını yaratmaqla həyata keçirilə bilər.

Bələdiyyənin gəlir və xərc əməliyyatları onun müraciəti əsasında dövlət xəzinədarlığı vasitəsilə həyata keçirildikdə uçot-hesabatın təşkili üzrə texniki xidməti dövlət xəzinədarlığı təmin edir. Yerli büdcələrin icrası prosesində bələdiyyə büdcəsinin dəqiqləşdirilməsi barədə qərar verib mədaxil və məxaric maddələrində büdcə təsnifatı üzrə təsdiq edilmiş təxsisat həddində dəyişikliklər apara bilər. Lakin bu halda dövlət büdcəsindən alınmış məqsədli vəsait bələdiyyənin qərarı ilə dəyişdirilə bilməz .

Əgər yerli büdcənin icrası zamanı mədaxil mənbələri üzrə daxil olan vəsait azalırsa və bu kəsir son həddi aşmasına gətirib çıxarırsa məxaricin ixtisarı –sekvester¹ tətbiq edilir. Məxaricin ixtisarı, müdafiə olunmuş maddələr istisna olmaqla, büdcənin bütün maddələri üzrə məxaricin mütənasib surətdə azaldılmasından ibarətdir. Büdcənin müdafiə olunmuş maddələrinə əmək haqqı, müavinətlər və bu kimi digər sosialyönümlü xəttlər aid edilir.

İcra hakimiyyəti orqanlarının qəbul etdikləri qərarlar nəticəsində yerli büdcələrin gəlirlərinin azalması və ya xərclərinin artması baş verdikdə, müvafiq azalma və ya artma məbləğləri bu qərarları qəbul edən orqanlar tərəfindən kompensasiya olunur.

Bələdiyyə qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada yerli büdcənin icrasına dair məlumatistatistika orqanlarına və Maliyyə Nazirliyinə təqdim edir. Bələdiyyə öz nizamnaməsində müəyyən edilmiş qaydada yerli büdcənin icrası haqqında hesabatı təsdiq edir və öz əhalisinə çatdırır.

Yerli büdcənin icrasına, o cümlədən sərf edilən vəsaitin təsdiq edilmiş büdcə göstəricilərinə uyğunluğuna bələdiyyə nəzarət edir və bu məqsədlə müstəqil auditorları cəlb etmək hüququna malikdir. Qanunvericilik və icra hakimiyyəti orqanlarının bələdiyyələrə verdikləri səlahiyyətlərin həyata keçirilməsi üçün ayırdıqları maliyyə vəsaitindən istifadəyə həmin orqanlar nəzarət edirlər.

Bələdiyyələrin yuxarıda göstərilmiş yerli büdcə fəaliyyəti, bu sahədə onların hüquq və vəzifələri və dövlət orqanları ilə qarşılıqlı əlaqələri qüvvədə olan qanunvericilik aktları ilə təsdiq edilmişdir. Yerli büdcələrə dair qanunvericiliyi təşkil edən həmin aktların siyahısı aşağıdakılardır :

13.6. Bələdiyyə mülkiyyəti.

Yerli özünüidarənin iqtisadi əsasları anlayışı

Qabaqcıl dünya dövlətlərinin təcrübəsi göstərir ki, yerli özünüidarə sisteminin səmərəli fəaliyyəti bütün digər eyni şərtlər daxilində onların malik olduqları maddi və maliyyə ehtiyatlarının kəmiyyət və keyfiyyətindən asılıdır. Bunlar isə bütövlükdə yerli özünüidarənin maliyyə-iqtisadi əsasını təşkil edir.

Bütün digər siyasi-iqtisadi qurumlar kimi yerli özünüidarənin maliyyə-iqtisadi əsasları onların təsərrüfat müstəqilliyini təmin edərək, yerli əhalinin tələbələrinin ödənilməsi, onların həyatı üçün şərait yaradılması məqsədlərinə xidmət edir. Bələdiyyələrin maddi-maliyyə əsasları nə qədər mühkəm olarsa onlar yerli əhaliyə bir o qədər təsirli xidmət edə bilərlər. Bunlar isə bütün ölkə miqyasında iqtisadi iqtisadi, sosial və maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasının mühüm təminatçılarından biridir. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, bələdiyyələrin maliyyə-iqtisadi müstəqilliyi əhəmiyyətli dərəcədə ölkənin iqtisadi vəziyyətindən asılıdır. Ölkə iqtisadiyyatı inkişaf etdikçə yerli özünüidarənin maliyyə-iqtisadi əsaslarının möhləmləndirilməsi üçün imkanlar da artır.

Yerli özünüidarənin maliyyə-iqtisadi əsasını: 1. bələdiyyə mülkiyyəti; 2. yerli maliyyə və yerli özünüidarənin digər maliyyə vəsaitləri; 3. dövlət

mülkiyyətində olan və bələdiyyə əhalisinin tələbatının ödənilməsinə xidmət edən əmlak təşkil edir.

Yerli özünüidarənin dövlət tərəfindən yaradılması və ona zəmanət verilməsi o deməkdir ki, dövlət yerli özünüidarə sisteminin inkişafı üçün zəruri olan iqtisad, maliyyə və digər şəraitin yaradılması öhtəliyini öz üzərinə götürmüşdür.

Yerli özünüidarəetmə haqqında Avropa Xartiyasında müəyyən edilmişdir ki (maddə 9) :

1. Yerli özünüidarə orqanlarının milli iqtisadi siyasət çərçivəsində öz funksiyalarını həyata keçirərkən sərbəst surətdə istifadə edə biləcəkləri kifayət qədər şəxsi maliyyə vəsaitinə malik olmaq hüququ vardır.
 2. Yerli özünüidarə orqanlarının maliyyə vəsaitləri Konstitusiyanın və qanunun onlara verdikləri səlahiyyətlərə uyğun olmalıdır.
 3. Yerli özünüidarə orqanlarının maliyyə vəsaitinin ən azı bir hissəsi yerli rüsum və vergilərin hesabına daxil olmalıdır ki, bunların da ölçüsünü yerli özünüidarə orqanları qanunun müəyyən etdiyi hədlərdə təyin etməkdə haqlıdır.
 4. Yerli özünüidarə orqanlarının vəsaitlərinin əsaslandığı maliyyə sistemləri kifayət qədər çeşidli və çevik olmalıdır ki, yerli orqanların səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi zamanı yaranmış xərclərin dəyişilməsi prosesini gerçək imkanlar daxilində izləmək mümkün olsun.
 5. Maliyyə baxımından daha zəif yerli özünüidarə orqanlarının müdafiəsi yerli orqanların maliyyələşdirilməsinin potensial mənbələrinin və həmçinin bu orqanların xərclərinin qeyri-bərabər bölüşdürülməsi nəticələrinin təshih edilməsi üçün nəzərdə tutulmuş maliyyə tarazlaşdırılması prosedurların və ya ekvivalent tədbirlərin işə salınmasını tələb edir. Bu cür prosedur və ya tədbirlər yerli özünüidarə orqanlarının öz səlahiyyətləri daxilində seçmək azadlığını məhdudlaşdırmamalıdır.
- Təməmi ilə aydındır ki, göstərilən müddəalar yerli özünüidarə sahəsində demokratik dövlətin yeritdiyi iqtisadi və maliyyə siyasətinin ümumi prinsiplərini müəyyən edir. Bu prinsiplərin reallaşması hər bir dövlətin qanunvericiliyində öz əksini tapır.

Bələdiyyə mülkiyyəti.

Bələdiyyə mülkiyyəti- yerli özünüidarəetmənin ən mühüm iqtisadi əsaslarından biridir. Demokratik cəmiyyətdə yerli özünüidarəetmə qarşısında

duran funksiyaların yerinə yetirilməsi əhəmiyyətli dərəcədə onların malik olduqları mülkiyyətin miqyasından, strukturundan və idarə olunmasından asılıdır. Onlar eyni zamanda bələdiyyələrin müstəqilliyinin vacib şərtlərindən biridir.

Azərbaycan Respublikasının –Bələdiyyələrin statusu haqqında – Qanuna əsasən, bələdiyyə mülkiyyətinin tərkibinə yerli vergilər və ödənişlər hesabına formalaşan yerli büdcənin vəsaiti, bələdiyyələrin büdcədən kənar fondları, bələdiyyə əmlakı, habelə bələdiyyə torpaqları, bələdiyyə müəssisələri və təşkilatları, bələdiyyə mənzil fondları və qeyri-yaşayış binaları, dövlət və xüsusi mülkiyyətdə olmayan yollar, bələdiyyə təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və idman müəssisələri, digər daşınar və daşınmaz əmlak daxildir.

Bələdiyyə mülkiyyətinin formalaşmasının əsasını aşağıdakı prinsiplər təşkil edir:

1. Bələdiyyə mülkiyyəti hazırda dövlət mülkiyyətində olan obyektlərin bələdiyyə qurumlarına verilməsi əsasında formalaşdırılır.

Dövlət mülkiyyətindən o obyektlər bələdiyyə qurumlarına verilir ki, onlar yerli əhəmiyyətli məsələlərin həlli üçün son dərəcə zəruri sayılır.

2. Dövlət mülkiyyətindən bələdiyyə qurumlarına ayrılan obyektlərlə dövlət səlahiyyətlərindən yerli özünüidarəetməyə verilmiş səlahiyyətlər arasında uyğunluq olmalıdır. Belə ki, obyektlər yerli özünüidarəetməyə verilmiş səlahiyyətləri yerinə yetirmək üçün kifayət etməlidir. Belə tarazılıq bələdiyyə qurumları arasında da gözlənilməlidir.

Ümumiyyətlə yerli özünüidarəetməyə verilən dövlət səlahiyyətləri, mülkiyyət obyektləri və maliyyə mənbələri arasında uyğunluq təmin edilməlidir.

1. Dövlət mülkiyyəti obyektlərinin bələdiyyə qurumlarına verilməsi zamanı yaranan mübahisələr qarşılıqlı razılıq əldə etmək yolu ilə, yaxud məhkəmə qaydasında həll edilir.
2. Bələdiyyə qurumu yaradılarkən həmin ərazidə ona verilə biləcək dövlət mülkiyyəti obyektlərinin olmaması qurum təşkil etməmək üçün əsas təşkil edə bilməz. Belə hallarda dövlət orqanları həmin əraziyə daşınan müvafiq obyektlər gətirə bilər. Yaxud orada yerli əhəmiyyətli daşınmaz obyektlər yaradılmasını nəzərdə tuta bilər.
3. Əvvəllər sovetlərə məxsus olan, sonradan onların ləğvi ilə əlaqədar Prezidentin fərmanı ilə yerli hakimiyyət orqanlarının

sərəncamına verilmiş bütün obyektlər bələdiyyə qurumlarına qaytarılır və onların əmlak payına daxil edilir.

Bələdiyyə əmlakının yaranması mənbələri aşağıdakılardır:

- —Bələdiyyə mülkiyyətinə əmlakın verilməsi haqqında 2.12.1999-cu il tarixli qanununa və digər normativ hüquqi aktlara uyğun olaraq bələdiyyələrin mülkiyyətinə verilən dövlət əmlakı;
- Bələdiyyələrin fəaliyyəti nəticəsində əldə olunan və yaradılan əmlak;
- Fiziki və hüquqi şəxslərin, beynəlxalq təşkilatların və fondların bələdiyyələrə könüllü maddi yardım şəklində verilən əmlak;
- Varisi olmayan əmlakın bələdiyyələrə keçməsi yolu ilə əldə olunan əmlak;
- Bələdiyyələrə vəsiyyət edilən əmlak.

Bələdiyyə mülkiyyətinə əmlakın verilməsi haqqında Qanunda və digər normativ hüquqi aktlarda müəyyən edilmiş qaydada dövlət mülkiyyətində olan və bələdiyyələrin səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi üçün zəruri mənzil-kommunal, sosial və mədəniyyət obyektləri, əhalinin ümumi istifadəsində olan obyektlər və digər dövlət əmlakı onların mülkiyyətinə verilir.

İlk növbədə bələdiyyələrin mülkiyyətinə onların fəaliyyətini təmin etmək üçün lazımi inzibati binalar, otaqlar və avadanlıqlar verilir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə dövlət əmlakı bələdiyyələr tərəfindən bu əmlakdan istifadə etmək imkanı yarandıqda onların müraciəti əsasında verilir.

Dövlət əmlakının bələdiyyə mülkiyyətinə verilməsi qaydaları Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11.06.2001-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş –Dövlət əmlakının bələdiyyələrə verilməsi qaydası və müddətləri haqqında əsasnamə ilə tənzimlənir.

Həmin əsasnaməyə əsasən, dövlətin əmlakının bələdiyyə mülkiyyətinə verilməsi Azərbaycan Respublikası adından İqtisadi İnkişaf Nazirliyi tərəfindən əvəzsiz olaraq həyata keçirilir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilə bilən müəssisə və obyektləri, binaların, tikililərin, qeyri- yaşayış sahələrinin, qurğuların və avadanlıqların, habelə ümumi istifadə obyektlərinin siyahısı və bələdiyyələrə verilməsi müddətləri hər bir bələdiyyə ərazisi üzrə İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin bələdiyyələr və yerli icra

hakimiyyəti orqanları ilə razılaşdırılmış təqdimatı əsasında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilir.

Bələdiyyələrin mülkiyyətinə, ilk növbədə onların fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün zəruri olan inzibati binalar, otaqlar və avadanlıqlar verilir.

BƏLƏDİYYƏ TORPAQLARI

Bələdiyyə mülkiyyətinə torpaqlar — Torpaq islahatı haqqında 16 iyun 1996-cı il tarixli və —Bələdiyyələrin əraziləri və torpaqları haqqında 7 dekabr 1999-cu il tarixli Azərbaycan Respublikasının qanunları əsasında verilir.

Bələdiyyə ərazisinin hüdudları bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaq sahələri müvafiq inzibati ərazi vahidinin (inzibati ərazi vahidlərinin və ya vahidinin bir hissəsinin) sahəsində əlavə edilməklə müəyyənləşdirilir.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi və yerli icra hakimiyyəti orqanları öz səlahiyyətləri daxilində lazımi şəhərsalma və yerquruluşu sənədlərini tərtib edərək, bələdiyyələrin əraziləri və mülkiyyətlərinə verilən torpaq sahələri ilə birlikdə, onların hüdudlarını, torpaq növlərini və ölçülərini göstərməklə, bələdiyyə orqanlarına təhvil verirlər.

Müvafiq ərazi vahidi daxilində dövlət mülkiyyətində saxlanılan və xüsusi mülkiyyətə verilən torpaqlar çıxılmaqla qalan torpaqlar bələdiyyə mülkiyyətinə verilir.

Bələdiyyə mülkiyyətinə verilən torpaqlar aşağıdakılardır:

- Ümumi istifadədə olan torpaqlar;
- Fiziki və hüquqi şəxslərin istifadəsində olan torpaqlar;
- Ehtiyat fondu torpaqları.

Ümumi istifadədə olan torpaqlara, bir qayda olaraq, şəhərlərin, qəsəbələrin və kənd yaşayış məntəqələrinin (küçələrin, meydanların, parkların, meşə-parkların, sututarların, stadionların, idman meydançalarının) altındakı, habelə əhalinin mal-qarası üçün örüş sahələri, yerli əhəmiyyətli və təsərrüfatdaxili yolların, tarlaqorucu meşə zolaqlarının, yerli əhəmiyyətli su təsərrüfatı obyektlərinin, hidrotexniki qurğuların və ümumi istifadədə olan digər obyektlərin yerləşdiyi torpaqlar aiddir.

Fiziki və hüquqi şəxslərin istifadəsində olan torpaqlara onların daimi və ya müvəqqəti (qısamüddətli və uzunmüddətli) istifadəsində, eləcə də icarəsində olan bələdiyyə torpaqları daxildir.

Bələdiyyə ehtiyat fondu torpaqları aşağıdakılardır:

- Yaşayış məntəqələrinin perspektiv inkişafı üçün ayrılan torpaqlar;
- Hüquqi və fiziki şəxslərin istifadə və icarə hüququna xitamverilən bələdiyyə torpaqları;
- Ehtiyat məqsədləri daşıyan digər bələdiyyə torpaqları.

Bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaqlara sərəncam verilməsini, həmin torpaqların istifadəsi və mühafizəsi sahəsində idarəetməni bələdiyyələr həyata keçirirlər.

Bələdiyyənin ehtiyat fondunun torpaqları qanunvericiliyə uyğun olaraq ümumi istifadəsinə, icarəsinə və Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və hüquqi şəxslərinin mülkiyyətinə verilə bilər.

Bələdiyyənin ehtiyat fondunun kənd təsərrüfatına yaralı torpaqları kənd təsərrüfatı istehsalı üçün yalnız istifadəyə və icarəyə aşağıdakı növbəliliyəməl etməklə verilir:

- Müvafiq ərazidə müvəqqəti məskunlaşmış məcburi köçkünlər;
- Azərbaycan Respublikasının müvafiq rayonunun (şəhərinin) ərazisində yaşayan torpaq payı almamış fiziki və hüquqi şəxslər;
- Müvafiq ərazidə torpaq payı almış fiziki və hüquqi şəxslər;
- Azərbaycan Respublikasının digər fiziki və hüquqi şəxsləri;
- əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər, xarici ölkələrin hüquqi şəxsləri.

Kənd təsərrüfatı istehsalı üçün müvəqqəti istifadəyə və icarəyə verilən torpaq sahələrinin normalarını bələdiyyələr müəyyən edir.

Bələdiyyə torpaqlarının satışı, istifadəyə və icarəyə verilməsi bələdiyyənin qərarı əsasında onun özü tərəfindən bilavasitə, yaxud torpaq hərracları və ya müsabiqələri vasitəsi ilə həyata keçirilir.

